

Недільська С.
студентка
Науковий керівник – Дем'янюк І.В.
старший викладач кафедри фінансів і кредиту
Житомирський національний агроєкологічний університет

ОНОВЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ПІДХОДУ КЛАСИФІКАЦІЇ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Необхідною умовою розвитку економіки будь-якої країни є стабільна та надійна банківська система, яка встановлює зв'язки національної економіки зі світовим господарством. Вплив банківської системи особливо збільшується для таких країн, як Україна, тобто таких, які не мають розвинутого фінансового ринку та високого рівня небанківського посередництва. У таких країнах єдиним повноцінним та офіційним учасником фінансового посередництва є банківська система у складі фінансово-кредитних установ та центрального банку.

Впродовж останніх років суттєво змінився стан банківського сектору України, що спричинило зміни організаційного, регулятивного та контролюючого характеру. Трансформаційні зміни супроводжувалися зміною підходів щодо аналізу та контролю за банківськими установами. Характеристика та оцінка об'єктивності таких методичних підходів потребує окремого дослідження.

Теоретичні та практичні аспекти оцінки стану банківської системи висвітлюються у роботах Л. Виговської, В. Геця, О. Дзюблюка, Гатаулліної Е.І., Маршук Л.М., Гірченко Т.Д., Стороженко А.А., Веселого І.О. та ін.

Зважаючи на надзвичайну важливість ефективного функціонування банківської системи для держави та її економіки, варто зазначити значущість виваженої політики в частині регулювання стабільності діяльності банківських установ. В Україні координатором процедури нагляду за фінансовою стабільністю комерційних банків та усієї банківської системи визначено НБУ. В межах своїх повноважень та у відповідності до методології Міжнародного Валютного фонду Національним банком України розраховуються та поширюються дані за 12 основними та 10 рекомендованими індикаторами фінансової стабільності банківського сектору. Таким чином забезпечується нагляд і моніторинг банківської системи щодо виконання основних її функцій.

Щорічно рішеннями Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків затверджуються критерії розподілу банків на групи (див. табл. 1).

Із 2002 р. банки України розподілялися на групи залежно від розміру чистих активів із метою вдосконалення банківського нагляду, оптимізації розподілу функцій і обов'язків між центральним апаратом і територіальними управліннями Національного банку України щодо нагляду за банками Комісією НБУ з питань нагляду і регулювання діяльності банків. До 2015 р. в основі класифікації НБУ було закладено принцип вагомості активів. Відповідно до цього банки розподіляли на 4 групи і представляли рейтинг банків з огляду на обсяги здійснених активних операцій.

Однак, під час реформування банківської системи 2014-2016 рр. було виявлено суттєві зміни у структурі банківської системи та співвідношенні банків за власниками. Тому недосконалість попереднього підходу зумовила необхідність переорієнтовано на принцип власності. Так, з початку 2016 р. аналіз і оприлюднення інформації про стан банківської системи відбувалися окремо за групою державних, групою іноземних та окремо – приватних банків.

Зрозуміло, що моніторинг та діагностика фінансового стану, надійності та стабільності банків здійснюється індивідуально і не може залежати від групи, в якій перебуває банк. Однак, оприлюднення інформації за критерієм власності не дає підстав для прийняття рішення про високий чи низький рейтинг банку і спонукає до подальших детальних досліджень. Натомість попередній підхід надавав змогу зорієнтуватися про масштаби діяльності банківської установи та її місце серед аналогічних банків. Таким чином, діючий методичний підхід стосовно поділу банків на групи призначений винятково для інформаційного забезпечення присутності банку на ринку та визнання його власників.

Критерії класифікації комерційних банків України, 2013–2017 рр.

Рік	група I	група II	група III	група IV
2013	активи більше 20000 млн.грн.	активи більше 5000 млн.грн.	активи більше 3000 млн.грн.	активи менше 3000 млн. грн.
2014	активи більше 21000 млн. грн.	активи більше 6000 млн. грн.	активи більше 3000 млн. грн.	активи менше 3000 млн. грн.
2015	активи більше 21000 млн. грн.	активи більше 6000 млн. грн.	активи більше 3000 млн. грн.	активи менше 3000 млн. грн.
2016	Банки з державною часткою (в яких держава володіє часткою понад 75 %)	Банки іноземних банківських груп (банки, власниками контрольних пакетів акцій в яких є іноземні банківські установи);	Група I (банки, частка активів яких більше 0,5% активів банківської системи)	Група II (частка активів менше 0,5 % активів банківської системи)
2017	Банки з державною часткою – банки, в яких держава прямо чи опосередковано володіє часткою понад 75 % статутного капіталу банку	Банки іноземних банківських груп – банки, контрольні пакети акцій яких належать іноземним банкам або іноземним фінансово-банківським групам.	Банки з приватним капіталом – банки, в яких серед кінцевих власників істотної участі є один чи кілька приватних інвесторів, що прямо та/або опосередковано володіють не менше ніж 50 % статутного капіталу банку.	–

Джерело: власні дослідження.

Окремо НБУ щорічно визначає системно важливі банки – це банки, банкрутство або неналежне функціонування яких може створити системні ризики для фінансової системи держави. До таких банків з боку НБУ можуть застосовуватися посилені пруденційні вимоги, зокрема підвищені нормативи ліквідності та капіталу. До складу системних банків протягом 2016–2018 рр. відносять: ПАТ КБ «Приватбанк», АТ «Укресімбанк» та АТ «Ощадбанк». Отже, системними банками визнано банки з групи державних, частка яких на ринку наразі становить понад 50 %.

Висновки. Оскільки основні функції та принципи діяльності елементів банківської системи покликані створити прозоре, ефективне та стійке середовище для розвитку держави та її суб'єктів, то обрані з боку НБУ методи пруденційного нагляду повинні забезпечувати задоволення інформаційних потреб усіх зацікавлених сторін.

Список використаних джерел:

1. Веселий І.О. Розподіл банків України за групами: конкурентний аспект. Наукові записки. Серія «Економіка». Випуск 16. С.317–324.
2. Гатаулліна Е.І., Маршук Л.М. Аналіз показників діяльності комерційних банків в Україні. Економіка і суспільство. Випуск № 12. 2017. С.515–521.
3. Гірченко Т.Д., Стороженко А.А. Дослідження впливу іноземного капіталу на конкурентоспроможність вітчизняних банків. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2014. – Вип. 1. – С. 44–52.
4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index>